

Burgerparticipatie na de verkiezingen?

Voor de meeste gemeenten is burgerparticipatie nog een onwennig concept. Veel bestuurders en ambtenaren denken daarbij met name aan inwoners die hakken in het zand zetten bij bouwplannen, aanleg van infrastructuur of bezuinigingen op subsidies. Het is zonder burgers al moeilijk genoeg om beleid te ontwikkelen en dan krijg je ook nog te maken met burgers die uit eigenbelang gemeentelijke plannen willen dwarsbomen, terwijl die toch bedoeld zijn om het algemene belang te dienen.

Deze beschrijving lijkt zo een karikatuur, maar wie (zoals wij) dit soort situaties meermalen heeft meegemaakt zal beamen dat dit tamelijk goed overeenkomt met de realiteit.

Wij willen naar voren brengen dat burgerparticipatie veel meer kan betekenen dan burgers met hakken in het zand, en vooral dat gemeenten burgerparticipatie (in de nieuwe raadsperiode) zouden kunnen omarmen als misschien wel een koninklijke weg naar beter beleid.

Eén ding moet daarbij worden vooropgesteld. De meeste gemeenten (en dat geldt ook voor hogere overheden) hebben een bestuurlijke top-down-cultuur ontwikkeld die niet zomaar te veranderen is in een bottom-up cultuur. Wie dit artikel als een eyeopener ervaart en er lering uit wil trekken, zal vervolgens stuiten op veel expliciete en nog meer impliciete weerstand. Ongeveer aldus: de gemeenteraad heeft het mandaat gekregen van de burgers om van alles te beslissen, dus burgers mogen wel hun mening geven over allerlei plannen maar meer ook niet, anders komt er helemaal niets meer voor elkaar.

Maar wat zou burgerparticipatie dan kunnen opleveren als je het een serieuze kans geeft?

Als je burgers vanaf het prille begin bij ruimtelijke plannen betreft, voorkom je dat ze worden geconfronteerd met uitgewerkte plannen waarmee ze meteen al in het defensief worden gedrongen. Zo hoeft er geen wedstrijd te ontstaan tussen het gemeentebestuur en betrokken burgers, waarvan de uitslag bij voorbaat bekend is. Je kunt zo'n vruchteloze wedstrijd beter omzetten in een positief samenwerkingsproject, omdat telkenmale blijkt dat een constructieve inbreng van burgers tot betere plannen leidt.

Zo zijn enkele actievoerders m.b.t. de Rijnlandroute in samenwerking met de provincie Zuid-Holland erin geslaagd diverse inpassingsvarianten te ontwikkelen die deze nieuwe verbinding tussen de A4 en de A44 op een voor de leefomgeving acceptabel niveau hebben weten te brengen. De betreffende actievoerders zijn daarbij niet uitgegaan van zoveel mogelijk tegenhouden van de provinciale plannen, maar van wat zij noemen 'constructieve burgerparticipatie' en de provincie heeft zich (binnen randvoorwaarden) opengesteld voor varianten die zij niet zelf hadden bedacht. Zo kan het dus ook.

Je kunt burgers regelmatig raadplegen over nut en noodzaak van voorgenomen beleid. Nieuw beleid kan zinvol zijn, maar als oud beleid blijft bestaan kan dat in de weg zitten, zowel qua kosten als qua inhoud. Beleidsinnovaties komen makkelijker tot stand in samenspraak met burgers dan in samenspraak met stakeholders (binnen en buiten de overheid) die belang hebben bij het oude beleid. Je kunt bovendien burgers vragen om zelf ideeën in te brengen.

Ongeveer op deze manier is het in diverse steden gelukt het wijkbeheer op een voor de inwoners bevredigend niveau te brengen, met diverse positieve gevolgen voor de leefkwaliteit in betreffende wijken.

Je kunt burgers bovendien ruimte geven om aan te geven wat ze graag beter geregeld willen zien. Gemeenten zijn er immers voor de burgers en dan is het niet onlogisch om hen te vragen zaken op de agenda te zetten, zo nodig met voorstellen te komen om de gemeentelijk dienstverlening te verbeteren of om aandacht te vragen voor kwesties die de gemeente onvoldoende in beeld heeft.

De gemeente Zuidwest Friesland voelde wegens het grote aantal (89) kernen aan, dat een bestuurlijk top-down systeem niet goed kan werken en heeft de ambtelijke en bestuurlijke organisatie veranderd in een bottom-up systeem dat uitgaat van het belang van dorpingen en dat elk dorp ruimte geeft om met eigen voorstellen te komen. De dorpen blijken dermate tevreden te zijn met dit systeem dat zich bij de laatste herindeling diverse aanliggende dorpen hebben gemeld om bij deze gemeente te mogen aansluiten.

Met dit soort aanpakken nemen burgers het bestuur niet over. Zij zullen bovendien merken dat een overheid niet alles kan oplossen zoals zij het graag zouden willen. Maar als de overheid de moeite neemt om burgers serieus te nemen zit er voor burgers veel meer in dan het slikken van opgelegde besluiten die zorgen voor ongenoegen en ongewenste neveneffecten. Voor de overheid geldt tenslotte dat op deze manier het vertrouwen van burgers in de overheid toeneemt.

Peter van Hoesel en Rob van Engelenburg
(voorzitter resp. secretaris stichting Burger en Overheid)